

Planetaria

MENTRE HI HA VIDA HI HA ESPERANÇA. LE GENTIL I LA CACERA DE VENUS

Enric Marco

Hi ha persones amb una vida tan lliurada a un ideal científic que ho sacrifiquen tot per aconseguir el seu objectiu. Els astrònoms són, moltes vegades, d'aquesta mena de persones, carsón capaços de viatjar al'altrabanda del món per veure un eclipsi de Sol o bé un trànsit de Venus i, de vegades, poden tindre èxit, però ben sovint els seus anhels es veuen frustrats.

El cas de l'astrònom francès Guillaume Joseph Hyacinthe Jean-Baptiste Le Gentil de la Galaisière (12 setembre, 1725 – 22 d'octubre, 1792), conegut per Le Gentil, és un d'aquests casos. La seua trajectòria vital és particularment extraordinària.

Ja vaig contar com, al segle XVII, Edmund Halley determinà que amb l'observació acurada dels temps de contacte del disc venusià amb el disc solar durant un trànsit, com el del passat 6 de juny, es podia calcular de manera molt exacta la distància Terra-Sol i a partir d'ací la distància a tots els planetes del Sistema Solar.

És per això que, per al trànsit del **6 de juny de 1761**, les diverses potències d'aleshores, van enviar més d'un centenar d'observadors arreu del món per obtenir aquestes precioses dades i, així, ser reconegudes també com a potències científiques. Aquell va ser el primer projecte global astronòmic i per això s'ha anomenat, de vegades, el Projecte Apollo del XVIII.

L'astrònom Le Gentil, membre de l'Acadèmia de Ciències de París, va ser enviat a l'Índia per observar el trànsit. Pondichery, a la costa sud-oriental de l'Índia, era llavors una colònia francesa i un bon lloc d'observació. Home prudent com era, va eixir de la capital francesa el 26 de març de 1760, quinze mesos abans de l'observació, per tindre temps d'anar-hi sense problemes.

El viatge per mar va ser plàcid i arribà a l'illa Maurici (aleshores Îlle de France) el 10 de juliol. Allí s'assabentà que França i Gran Bretanya estaven en guerra i cap vaixell no va voler-lo portar més endavant. Per consegüent, hi restà uns quants mesos, tot esperant noves directrius, fins que una ordre expressa i urgent de París, de mitjan febrer del 1761, manà lliurar una nau a La Gentil per portar-lo a Pondicherry. Així doncs, pogué embarcar en la fragata *La Sylphide* amb la previsió d'arribar a destinació, com a molt, a mitjan maig.

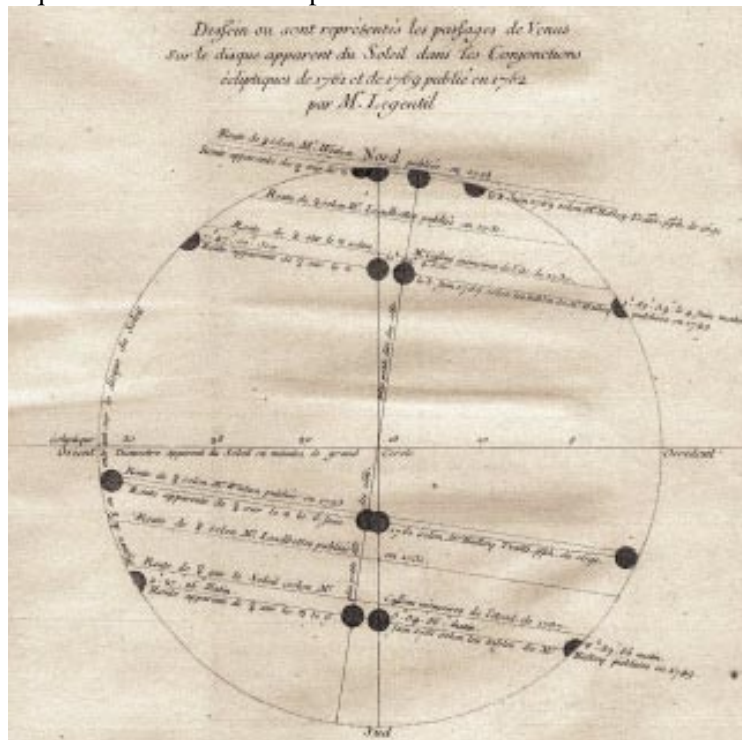
La nau vagarejà durant cinc setmanes per l'oceà índic, amb calmes i vents del monsó, fins que ja prop de Mahe, a la costa oriental de l'Índia, el 24 de maig s'assabentà que Mahé i Pondicherry havien caigut en mans britàniques i, per tant, no eren llocs segurs per a l'expedició francesa.

Aleshores el capità de *La Sylphide* decidí tornar cap a l'illa Maurici però el savi francès no va ser a temps per veure el trànsit des de terra ferma. Així que el 6 de juny, un dia radiant al bell mig de l'Índic per a més desesperació de Le Gentil, aquest pogué observar com Venus passava per davant del Sol. Tanmateix no pogué fer cap mesura útil per la inestabilitat del punt d'observació.

Fou aleshores quan determinà el destí de la seua vida. Després de totes les seues vicissituds resolgué quedar-se fins el pròxim pas de Venus per davant del Sol per tal de mesurar els tan interessants temps de pas. Calia esperar-se 8 anys més, fins el **3 de juny de 1769**, però l'objectiu s'ho valia.

Durant aquesta llarga estada acumulà un immens tresor d'observacions astronòmiques, físiques i polítiques que més endavant recopilaria en diverses Memòries i que li donarien faena per la resta de la seua vida.

Viatjà per tot l'Índic, l'Índia, Filipines, Madagascar, i en tots el llocs es relacionà amb els seus habitants per conèixer els seus costums, la seua astronomia i la seua llengua. Arribà a aprendre 8 llengües d'aquelles contrades. A través d'ell es conegué a Europa el zodíac dels indis amb 27 constel·lacions i l'astronomia dels bramans. Fins i tot arribà a fer-se deixeble d'un d'ells i a calcular eclipsis amb les seues tècniques.

Ja prop de la data del trànsit esbrinà que la millor opció era observar el fenomen des de Manila, a les Filipines i allí es desplaçà el mes d'agost de 1766. Però una ordre expressa de París l'obligà a tornar a l'Índia. Una llàstima, ara que havia descobert la bondat del clima filipí i els seus cels tan clars, i que calculava que allí l'èxit de l'observació estava assegurat.

Elegí tornar a Pondicherry, que havia estat restituida a França l'any anterior en compliment del Tractat de París (1763). Hi arribà el març de 1768, més d'un any abans del trànsit. Amb tant de temps per endavant, fins i tot es féu construir un observatori amb totes les comoditats i, finalment, tot estava llest el dia 3 de juny de 1769...

El bon oratge que havien tingut durant tot el mes de maig i principi de juny canvià totalment la matinada del dia 3. S'alcà un fort vent, els núvols cobriren el cel durant totes les hores del trànsit de Venus i no s'escamparen fins passada una mitja hora en què tornà a haver-hi cel ras.

Els anglesos que es trobaven a la mateixa costa, a Madràs, actualment Chennai, tampoc pogueren observar res de res.

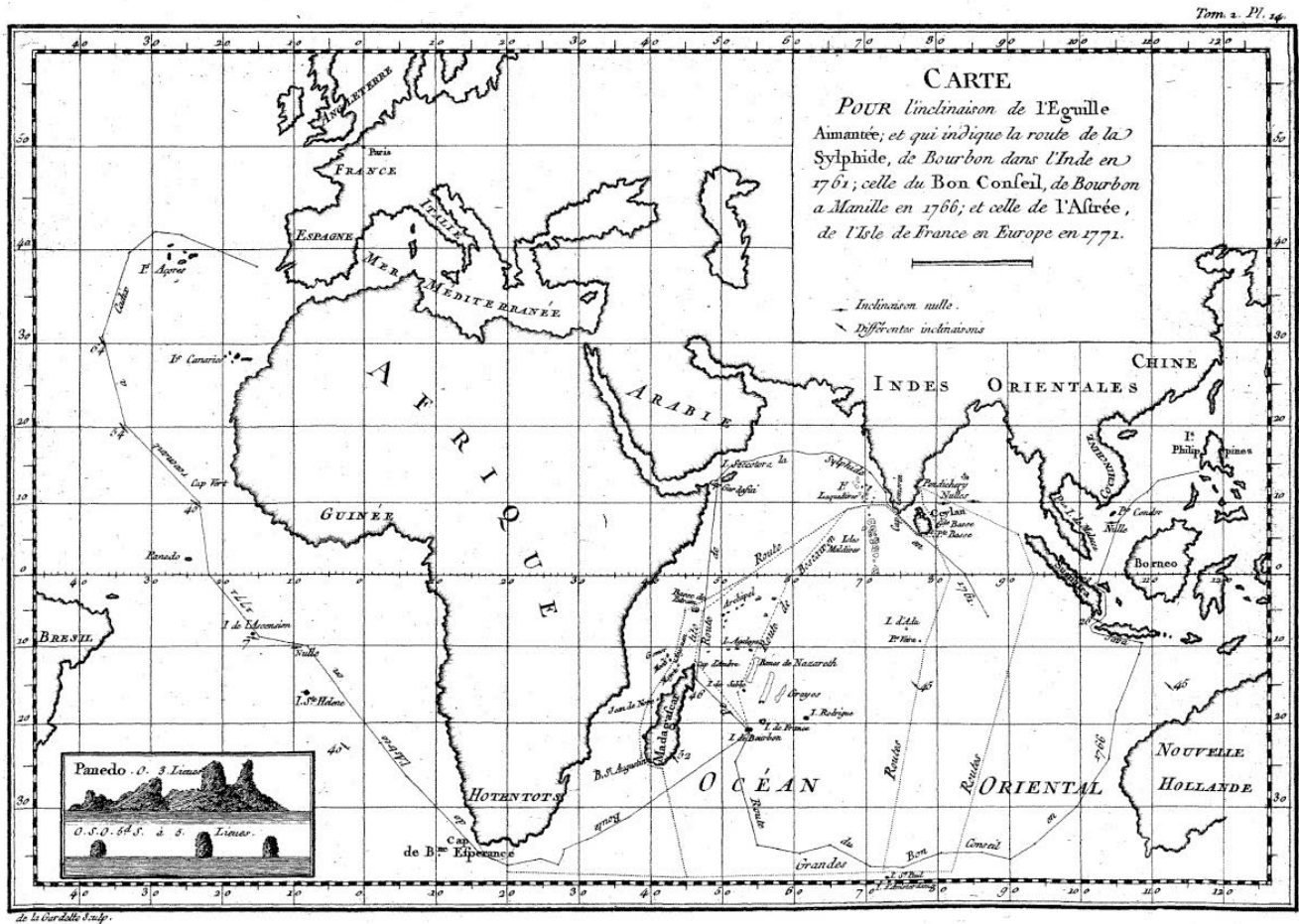
Mentrestant a Manila, dos amics i col·laboradors de Le Gentil, que ell havia format per a l'observació, mesuraren sense problemes els temps de contacte de Venus amb el Sol, ja que allí, com havia predit l'astrònom francès, féu un dia magnífic.

Le Gentil, deprimet sens dubte per aquest segon fracàs i sense poder esperar un segle per al següent trànsit, emmalaltí durant uns mesos i, per aquest motiu no pogué partir cap a França fins la primavera següent. Però, sense estar totalment guarit, hagué de desembarcar a l'Illa Maurici, per restablir-se.

El 19 de novembre de 1770, finalment, embarcà envers França. Però les seues desgràcies no acabaren llavors, ja que una tempesta trencà el timó de la nau i hagueren de tornar a l'illa. No hi va haver manera de trobar un navili escaient fins que, a finals de març de 1771, una fragata espanyola que passava per allí el recollí i el deixà a Cadis l'1 d'agost de

1771. Per fi a Europa, el final de les seues penúries? Cansat de viatges per mar, preferí fer la resta del trajecte per terra. Més incòmode però més segur, degué pensar. Finalment arribà a Coutances, la seua ciutat a Normandia, 11 anys i mig després d'haver-la deixada.

nada i ja havien donat la seua plaça a una altre savi. Tanmateix la cordura s'imposà i acabaren reconeixent-li el rang i els honors. Des de llavors es dedicà a redactar les seues Memòries dels viatges amb tot de dades astronòmiques i geogràfiques.

Ja amb 46 anys, es casà amb una jove de Coutances,

Si encara no havia sofert prou adversitats, hagué d'enfrontar-se als seus familiars, els quals, dos anys després del trànsit i sense notícies d'ell, pensaven que havia mort per aquelles terres. Les notícies de tots els observadors de Venus ja havien arribat a França llevat de les d'ell. Per tant, els heureus no havien esperat més i s'havien repartit l'herència. El procurador dels seus béns, a més, reclamà els honoraris d'aquests anys. El tribunal donà la raó als hereus i al procurador i encara hagué de pagar les costes del judici.

Desenganyat de la vida i de la justícia francesa arribà a París on s'hi establí al seu Observatori. També a l'Acadèmia de Ciències de París, com la seua família, havien dubtat de la seua tor-

ESCRIVA Y MIÑANA Abogados

**Defectos de Construcción,
 Reclamación de Deudas,
 Matrimonial, Herencias,
 Desahucios, Compraventas.**

Paseo Germanías núm. 43, esc. 4ª piso 1º pta. 1ª
 Telf. 96 287 10 66 email: info@eymabogados.es

amiga de la família. Amb la seua dona tingué una filla a qui crià i educà ell mateix i visqué de manera tranquil·la 21 anys més. Morí el 22 d'octubre de 1792, amb 67 anys, en plena Revolució i, d'aquesta manera, s'estalvià veure la destrucció de l'Acadèmia de Ciències (dissolta el 8 d'agost de 1793) a la qual ell tant havia aportat.

Nota: L'extraordinària història de Le Gentil ha frapat multitud de generacions d'astrònoms i està escrita en molts llibres.

Jo m'he basat en l'obra: *Éloge de M. Le Gentil, membre de l'Académie royale des sciences de Paris, par J.-D. Cassini, de 1810* i que es pot consultar en línia des de la Biblioteca Nacional de França.

